

Bruxelles, 28. studenoga 2017.
(OR. en)

15079/17

ENER 479

POP RATNA BILJEŠKA

Od:	Glavni tajnik Europske komisije, potpisao g. Jordi AYET PUIGARNAU, direktor
Datum primitka:	24. studenoga 2017.
Za:	g. Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, glavni tajnik Vijeća Europske unije
Br. dok. Kom.:	COM(2017) 718 final
Predmet:	KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA Komunikacija o jačanju europskih energetske mreža

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2017) 718 final.

Priloženo: COM(2017) 718 final

Bruxelles, 23.11.2017.
COM(2017) 718 final

**KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU,
EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

Komunikacija o jačanju europskih energetske mreže

1. Uvod

„Okvirna strategija za otpornu energetska uniju s naprednom klimatskom politikom” Europske Komisije dala je novi poticaj nastojanjima da se postignu energetska sigurnost, održivost i konkurentnost.

Na svjetskoj razini, kad je riječ o ambicioznosti doprinosa Pariškom sporazumu i energetske tranziciji u praksi, kako je opisana u trećem izvješću o stanju energetske unije¹, Europa i dalje predvodi. **Povezana europska mreže pomoći će da se ostvare krajnji ciljevi energetske unije: pristupačna, sigurna i održiva energija za sve Europljane.**

Temelj energetske tranzicije bit će elektroenergetski sustav u kojem će se 2030. polovina energije proizvoditi iz obnovljivih izvora i koji će do 2050. biti posve dekarboniziran. To podrazumijeva velike zahtjeve u pogledu prilagodbe naših propisa, infrastrukture i poticanja potrebnih ulaganja.

Kako je istaknulo nekoliko čelnika država i vlada, zadnji put predsjednik Macron na konferenciji COP23, te Europsko vijeće na nekoliko svojih sastanaka, **dobro međusobno povezane i integrirane transeuropske mreže nužne su za uspjeh energetske tranzicije.** Komisija se tim pitanjem bavi u Komunikaciji² „Ostvarenje cilja od 10 % elektroenergetske interkonekcije”.

Paket Čista energija za sve Europljane, donesen potkraj prošle godine, najnapredniji je pravni okvir za prelazak na čistu energiju i za ulaganja u čistu energiju radi poticanja zapošljavanja i gospodarskog rasta. **Europska mrežna infrastruktura trebala bi se razvijati jednako brzo i u jednakom smjeru kako bi posve poduprla energetska tranziciju.** Taj razvoj postaje još važniji kad se uzme u obzir da će zbog sve većeg udjela električne energije iz obnovljivih izvora trebati više prekograničnih razmjena kako bi se održavala stabilnost mreže. U tom smislu države članice mogu jačom regionalnom suradnjom pridonijeti optimalnijem uvođenju obnovljivih izvora i mrežne infrastrukture.

Povezane elektroenergetske i plinske mreže ključne su i za sigurnost opskrbe energijom. Dobro integrirane mreže nisu samo najbolje jamstvo da će mogući ispad najveće infrastrukture u bilo kojoj državi članici biti nadomješten nego donose više mogućnosti za opskrbu, a time i konkurentnije cijene na nacionalna tržišta. Istodobno **Europa mora staviti potrošača u središte energetske sustava**, primjerice jačanjem distribucijskih mreža i primjenom pametnih tehnologija u njima.

Usto, mreže EU-a nužno je modernizirati da bi se omogućila pretvorba energije te podržala i iskoristila brza digitalizacija gospodarstva. Inovacije i inteligencija u mrežama na svim razinama ključne su za širu primjenu upravljanja potrošnjom i drugih usluga pametnih mreža. Takve tehnologije jačaju ulogu potrošača i pridonose većoj konkurentnosti industrije EU-a.

Procjenjuje se da je u unapređenje i proširenje europskih energetske mreže do 2030. potrebno uložiti oko 180 milijarda EUR. Tim bi se ulaganjima, zbog izbjegnutih troškova proizvodnje i

¹ COM(2017) 688.

² COM(2015) 82.

konkurentnijih veleprodajnih cijena plina, svake godine uštedjelo između 40 i 70 milijarda EUR³, a to bi pridonijelo ograničavanju troškova energetske tranzicije i tako povećalo konkurentnost Unije.

Ova Komunikacija sadržava pregled napretka u integraciji i modernizaciji europskih energetskih mreža na razini prijenosa u okviru naše politike za transeuropske energetske mreže te opće smjernice o tome kako potpuno iskoristiti infrastrukturu za ostvarivanje ciljeva energetske i klimatske politike do 2030. i dalje. Sadržava i procjenu napretka prema ostvarenju cilja od 10 % interkonekcije te perspektivu za cilj do 2030. koji je prihvaćen na Europskom vijeću.

2. Politika za transeuropske energetske mreže (TEN-E) kao temelj energetske unije

Za izgradnju sveeuropske energetske mreže, u kojoj su sve države članice povezane i zaštićene od iznenadnih poremećaja opskrbe, i dalje su potrebna visoka ulaganja⁴. Kako bi osigurala da se ta ulaganja i potrebna infrastruktura na vrijeme realiziraju, Europska unija donijela je 2013. Uredbu⁵ o smjernicama za transeuropske energetske mreže. Uredbu je pratio Instrument za povezivanje Europe⁶ (CEF), uspostavljen radi financijske potpore gradnji transeuropskih energetskih, prometnih i telekomunikacijskih mreža.

2.1. Politika za TEN-E s naglaskom na europske prioritete i ubrzavanje ulaganja

Okvir politike za TEN-E od 2013. omogućuje usmjeren pristup određivanju i podupiranju projekata koji su ključni za dobru povezanost mreža u državama članicama i unutarnje energetske tržište. Temelji se na objektivnom i uključivom postupku odabira u kojem se prednost daje najpotrebnijim infrastrukturnim projektima.

Uspjeh takvog pristupa postaje vidljiv. Otprilike 30 energetskih infrastrukturnih projekata od zajedničkog interesa (PCI) već je dovršeno ili će se pustiti u rad do kraja 2018. Još 47 važnih projekata, od ukupno 173, trebalo bi biti dovršeno oko 2020. Mnogi projekti od zajedničkog interesa ne idu, međutim, prema planu: oko polovine projekata za elektroenergetsku i plinsku infrastrukturu obično nailazi na kašnjenja pri dobivanju dozvola ili se često odgađaju⁷ zbog upitne komercijalne održivosti ili buduće potražnje.

³ Studija o koristima integriranog europskog tržišta energije, 2013., Booz & co., https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20130902_energy_integration_benefits.pdf.

⁴ Vidjeti bilješku 3.

⁵ Uredba (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2013. o smjernicama za transeuropsku energetske infrastrukturu (SL L 115, 25.4.2013., str. 39.).

⁶ Uredba (EU) br. 1316/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o uspostavi Instrumenta za povezivanje Europe, izmjeni Uredbe (EU) br. 913/2010 i stavljanju izvan snage uredbi (EZ) br. 680/2007 i (EZ) br. 67/2010 (SL L 348, 20.12.2013., str. 129.).

⁷ Konsolidirano izvješće o napretku projekata od zajedničkog interesa u području električne energije i plina za 2016.

Tablica 1.: Pregled projekata od zajedničkog interesa po sektoru

Projekti s 1. i 2. popisa s planiranim završetkom* između 2013. i 2018.					
Električna energija	Pametne mreže	Plin	Nafta	Hvatanje i skladištenje ugljika	Ukupno
22	0	8	0	nema	30
Projekti s 3. popisa					
Električna energija	Pametne mreže	Plin	Nafta	Hvatanje i skladištenje ugljika	Ukupno
106	4	53	6	4	173
Projekti s 3. popisa čiji se završetak* očekuje do 2020.					
Električna energija	Pametne mreže	Plin	Nafta	Hvatanje i skladištenje ugljika	Ukupno
31	0	14	2	0	47

*Obuhvaćaju projekte koji su pred dobivanjem dozvole ili se već grade i realno je očekivati da će biti završeni do kraja navedenog razdoblja.

Financijska potpora Unije u okviru CEF-a važan je čimbenik za provedbu određenih bitnih elektroenergetskih i plinskih projekata od zajedničkog interesa koji donose znatnu socioekonomsku korist na regionalnoj razini, ali čije troškove tržište ne može snositi samo. Taj je program ključan za privlačenje privatnih ulaganja. Za dodjelu bespovratnih sredstava za radove i studije u ukupnom iznosu od 1,6 milijarda EUR (od ukupnog proračuna CEF-a za energetiku od 5,35 milijarda EUR) odabrane su ukupno 93 mjere koje odgovaraju provedbi 74 projekta od zajedničkog interesa.

Pametni sustavi za prijenos i skladištenje energije dobivaju potporu i iz sredstava kohezijskih fondova EU-a, osobito iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR). Šest država članica⁸ trenutačno planira potporu od 2 milijarde EUR za razdoblje 2014. – 2020., od čega je četvrtina namijenjena izravno projektima od zajedničkog interesa.

Europski fond za strateška ulaganja (EFSU), u kojem energetska sektor sad ima najveći udio, aktivirao je dodatna ulaganja u projekte za energetska infrastrukturu, energiju iz obnovljivih izvora i energetska učinkovitost, što obuhvaća i projekte od zajedničkog interesa koji se sufinanciraju u okviru CEF-a. Za prva je tri projekta od zajedničkog interesa iz EFSU-a odobreno 420 milijuna EUR, što je ukupno više od 2 milijarde EUR aktiviranih ulaganja. Primjer plinskog transportnog koridora koji povezuje Bugarsku, Rumunjsku, Mađarsku i Austriju (BRUA), koji je u okviru CEF-a za radove dobio bespovratna sredstva od 179 milijuna EUR, a zatim u okviru EFSU-a imao pristup financiranju od 100 milijuna EUR, pokazuje koliki je CEF-ov potencijal za privlačenje privatnih ulaganja u energetska infrastrukturu. Usto, 14 energetska projekata od zajedničkog interesa dobilo je zajmove EIB-a, što pokazuje da potpore u okviru CEF-a mogu djelovati poticajno i privući ulagače. Povrh toga, bespovratna sredstva u okviru CEF-a ostaju važna pomoć projektima da prebrode početne, rizičnije faze.

⁸ Bugarska, Češka, Grčka, Litva, Poljska i Rumunjska.

Projekti od zajedničkog interesa ne provode se, međutim, brže samo zbog financijske potpore nego i zbog regulatorne podrške i jednostavnijih propisa. Kako je pokazalo ocjenjivanje⁹, Uredbom o TEN-E-u ubrzalo se izdavanje dozvola pa se projekti odobravaju brže i jednostavnije. Regulatornim mjerama počelo se doprinositi i bržoj provedbi važnih projekata od zajedničkog interesa. Dosad je 18 plinskih i šest elektroenergetskih projekata od zajedničkog interesa imalo koristi od odluka o prekograničnoj raspodjeli troškova, a tri su projekta primila odluke o ulaganjima od nacionalnih regulatornih tijela. No potencijal Uredbe o TEN-E-u još nije posve iskorišten. **Pravila iz te uredbe trebalo bi primjenjivati još intenzivnije na nacionalnoj razini kako projekti od zajedničkog interesa ne bi kasnili.**

Instrumenti primijenjeni u okviru Uredbe o TEN-E-u u mnogo su se projekata pokazali korisnima za prevladavanje financijskih i regulatornih prepreka. Ipak, na određenim složenijim infrastrukturnim problemima mora se još raditi. Komisija je 2015.¹⁰ predložila strukturiraniji oblik regionalne suradnje, među ostalim i na političkoj razini, kako bi se sve uključene države članice i svi sudionici usredotočili na provedbu ključnih projekata.

2.2 Jačanje regionalne suradnje – ključna uloga skupina na visokoj razini

Komisija je zbog toga osnovala četiri regionalne skupine na visokoj razini koje su u kratkom vremenu uspjele ubrzati razvoj infrastrukture u određenim europskim regijama sa specifičnim problemima. Te su skupine ponajprije pomogle odrediti prioritetne ključne projekte od zajedničkog interesa u pojedinoj regiji. Komisijina politička i financijska potpora bile su glavni pokretač.

Na temelju tih dobrih rezultata proširen je djelokrug pojedinih skupina tako da obuhvati šire aspekte energetske politike, osobito tržišta energije, proizvodnju energije iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitost. Stručne skupine na visokoj razini mogle bi sudjelovati i u regionalnoj suradnji na pripremi nacionalnih energetske i klimatskih planova, predviđenih u Prijedlogu uredbe o upravljanju energetskom unijom¹¹.

2.2.1. BEMIP – Plan za povezivanje baltičkog energetskog tržišta

Dugogodišnja regionalna suradnja u okviru Plana za međusobno povezivanje baltičkog energetskog tržišta (BEMIP) znatno je pridonijela brzom dovršetku glavnih elektroenergetskih veza, među kojima su i Nordbalt (Litva – Švedska, 700 MW) te Litpol Link (Litva – Poljska, 500 MW). **Te interkonekcije praktično su prekinule energetske izolaciju baltičkih država i povezale ih s ostatkom Europe.**

Kao glavni politički prioritet preostaje sinkronizacija elektroenergetske mreže triju baltičkih država s kontinentalnom europskom mrežom. Europska komisija i dalje će u tom smislu predano podupirati baltičke države. Važan je korak i studija koju provode

⁹ Prilog radnom dokumentu službi Komisije priloženom Delegiranoj uredbi Komisije (C(2017) 7834).

¹⁰ COM(2015) 82 final, 25.2.2015.; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=COM:2015:82:FIN>.

¹¹ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o upravljanju energetskom unijom – COM(2016) 759 od 23.2.2017.

operatori prijenosnih sustava iz Litve, Latvije, Estonije i Poljske, uz sudjelovanje Europske mreže operatora prijenosnih sustava za električnu energiju (ENTSO-E). Sad je ujedno pogodan trenutak da regija počne iskorištavati potencijal svojih izvora energije na moru.

Stručna skupina na visokoj razini za BEMIP dala je i nov poticaj razvoju plinskih interkonekcija nužnih da se prekine plinska izolacija triju baltičkih država i Finske. Spojnim plinovodima Poljska – Litva (GIPL) i Estonija – Finska (Balticconnector) dodijeljena je, u prisutnosti čelnika vlada i država te predsjednika Komisije, financijska pomoć u okviru CEF-a. **Sad je najvažnije pobrinuti se da se oba projekta dovrše bez kašnjenja.**

EU je u regiji koju obuhvaća BEMIP ukupno pomogla s oko 740 milijuna EUR u okviru CEF-a i s približno 430 milijuna EUR iz EFRR-a za energetske infrastrukturu.

Idući koraci i važni ciljevi:

- politički sporazum o sinkronizaciji i napretku u 2018.;
- dovršetak glavnih plinskih projekata od zajedničkog interesa do 2021., ponajprije spojnih plinovoda Poljska – Litva (GIPL) i Estonija – Finska (Balticconnector).

2.2.2. Primjena Madridske deklaracije u jugozapadnoj Europi

Važan napredak ostvarila je i stručna skupina na visokoj razini za interkonekcije za jugozapadnu Europu u integraciji Pirenejskog poluotoka s europskim kopnenim unutarnjim tržištem energije. Projekt INELFE, kojim je udvostručen kapacitet elektroenergetske interkonekcije između Španjolske i Francuske te koji sad radi punim kapacitetom, pušten je u rad 2015. uz potporu Europske komisije.

Ipak, treba učiniti više kako bi se provela Madridska deklaracija i Pirenejski polutok posve integrirao s unutarnjim tržište električne energije te omogućilo iskorištavanje potencijala obnovljivih izvora.

Novi interkonekcijski vod u Biskajskom zaljevu s tehnički zahtjevnim podmorskim dijelom dugim oko 280 km i dvjema pretvaračkim stanicama mora biti na vrhu popisa prioriteta ne samo promotorima nego i regulatornim tijelima te tijelima koja izdaju dozvolu kako bi se mogao završiti na vrijeme, najkasnije do 2025. Njime će se ponovno udvostručiti interkonekcijski kapacitet između dviju zemalja pa će kapacitet razmjene narasti na 5 000 MW. Pozornost se mora posvetiti napretku dvaju projekata preko Pireneja koji bi povećali kapacitet na 8 000 MW te omogućili da se na Pirenejskom poluotoku iskorištavaju sve prednosti unutarnjeg tržišta. Tekući projekt od zajedničkog interesa Španjolske i Portugala treba nastaviti privoditi kraju da oba projekta mogu, kako je i planirano, biti puštena u rad do kraja 2018.

Određen napredak ostvaren je i u primjeni Madridske deklaracije iz 2015. u pogledu gradnje istočne plinske osi od Pirenejskog poluotoka do Francuske. U 2016. i 2017. radilo se na

pripremi odluke o fazama gradnje iznimno važnog plinovoda Midcat¹², uključujući njegovu prvu fazu, tzv. projekt STEP¹³.

Idući koraci i važni ciljevi:

- politički sastanak na visokoj razini tijekom 2018. o praćenju primjene Madridske deklaracije;
- konačna odluka o ulaganju u projekt Biskajski zaljev na početku 2018. i početak radova 2019.;
- početak postupka izdavanja dozvola za dvije elektroenergetske interkonekcije preko Pireneja 2018.;
- odluka o idućim koracima za STEP, prvu fazu projekta Midcat, 2018.;
- dovršetak interkonekcije između Španjolske i Portugala 2019.

2.2.3. CESEC – energetska povezanost središnje i jugoistočne Europe

Rad napreduje i u regiji središnje i jugoistočne Europe (CESEC), već dugo osjetljivoj na poremećaje u opskrbi te i dalje plaća skuplji plin od zapadne Europe premda je zemljopisno bliža glavnom dobavljaču plina.

Stručna skupina na visokoj razini ostvarila je 2016. i 2017. važan napredak u prioritetnim plinskim projektima za CESEC, osobito kad je riječ o spojnom plinovodu koji povezuje Bugarsku, Rumunjsku, Mađarsku i Austriju (BRUA) i prvim fazama unapređivanja bugarske mreže. Memorandum o razumijevanju iz 2017. za povratni tok između Hrvatske i Mađarske, koji će omogućiti slobodan protok plina, ponajprije iz LNG terminala na Krku, primjer je konstruktivne regionalne suradnje. Ipak, tijekom 2018. **ključno je bez odgađanja izvesti preostala tri prioriteta projekta koja su dobila europsku potporu** kako bi regija imala pristup raznovrsnim izvorima plina. Dakle, 2018. najvažnije je osigurati da gradnja terminala za UPP u Hrvatskoj (Krk LNG) i spojnih plinovoda između Grčke i Bugarske te Bugarske i Srbije počne kako je planirano. To zahtijeva stalnu političku podršku kako bi se spriječila ili uklonila svaka prepreka koja bi mogla odgoditi planirani završetak tih projekata.

Zbog uspješnih rezultata u plinskom sektoru Komisija, države članice CESEC-a i ugovorne stranke Energetske zajednice sklopile su 2017. memorandum o razumijevanju kojim se CESEC-ov djelokrug širi na tržište i infrastrukturu za električnu energiju, energetske učinkovitost i razvoj proizvodnje energije iz obnovljivih izvora te omogućuju konkretne mjere za učinkovito i dobro povezano tržište električne energije u regiji. Povrh toga, Stručna skupina na visokoj razini dogovorila se i o zemljopisnom širenju na cijeli zapadni Balkan.

Idući koraci i važni ciljevi:

- najkasnije na početku 2018. sporazum bugarskih i srpskih promotora projekata o izvedbenim koracima za spojni plinovod između Bugarske i Srbije;
- konačna odluka o ulaganju u terminal za UPP na Krku u proljeće 2018.;

¹² Istočna plinska os između Španjolske i Francuske.

¹³ South Transit East Pyrenees.

- početak gradnje rumunjskog dijela koridora Bugarska-Rumunjska-Mađarska-Austrija na početku 2018., a spojnog plinovoda između Grčke i Bugarske u lipnju 2018.
- ministarski sastanak u Sofiji tijekom bugarskog predsjedanja EU-om kako bi se dao dodatni poticaj novim područjima u CESEC-u.

2.2.4. Sjevernomorska energetska suradnja

Sjevernomorske zemlje potpisale su 2016. memorandum o razumijevanju kojim se promiče integracija energije vjetra na moru i bolja međusobna povezanost. Tijekom 2017. počeo je rad na odobalnom energetskom sustavu s minimalnim troškovima koji je optimalan za regiju i koji će stvoriti nova radna mjesta, potaknuti rast te usmjeriti vodeći industrijski položaj EU-a u tom području.

Kako bi se osigurao konkretan napredak, dogovoreno je da u središtu pozornosti budu inovativni projekti kojima se stvaraju sinergije između različitih elemenata energetskog sustava, ponajprije kombiniranjem proizvodnje energije iz obnovljivih izvora i prijenosa. Javni i privatni dionici surađivat će na izradi pravnog i regulatornog okvira koji će pogodovati razvoju takvih projekata te na olakšavanju suradnje i koordinacije između nositelja projekata. Utvrđena su četiri klastera, među kojima su Belgija-Nizozemska-UK, Njemački zaljev i središnje Sjeverno more. Za svaki klaster osnovat će se interesna skupina kako bi se osiguralo sudjelovanje svih zainteresiranih strana.

Idući koraci i važni ciljevi:

- donošenje Akcijskog plana za infrastrukturu / pučinsku mrežu u 2018.
- ministarski sastanak u svibnju/lipnju 2018. radi naglašavanja političke odlučnosti s obzirom na sve brži pad cijene energije vjetra na moru.

2.3. Preusmjeravanje na dugoročnu infrastrukturnu politiku

Instrumentima o okviru TEN-E-a i intenzivnijom regionalnom suradnjom uspješno su povećani sigurnost opskrbe plinom i diversifikacija u osjetljivim europskim regijama. Europa je danas u boljem položaju zbog dovršenih plinskih projekata od zajedničkog interesa, primjerice plinovoda Klaipeda – Kiemenai nužnog za ispravan rad litavskog terminala za UPP Klaipeda.

Plinska mreža postala je izdržljivija i gotovo sve države članice¹⁴ poštuju kriterij N-1¹⁵ i već imaju pristup dvama izvorima plina. U tom kontekstu posebnu pozornost zahtijeva situacija u Bugarskoj i Finskoj. Budu li projekti od zajedničkog interesa završeni na vrijeme, u načelu bi sve države članice, osim Malte i Cipra, do 2022. trebale imati pristup trima izvorima plina. **Osigura li se potrebna odlučnost država članica, promotora, regulatora i dionika, preostala uska grla mogla bi se većinom riješiti oko 2020. ili nedugo nakon toga, kad se**

¹⁴ Ne računajući države članice s izuzećem: Cipar, Luksemburg, Maltu, Sloveniju i Švedsku.

¹⁵ Kriterij N-1 znači da mreža mora biti sposobna izdržati (privremeni) ispad najvećeg sredstva u mreži.

završe već početi projekti od zajedničkog interesa. Plinski su projekti dosad imali znatan udio i po količini i po dodijeljenim financijskim sredstvima jer je poboljšanje energetske sigurnosti osjetljivih država članica i regija bilo hitan prioritet. Stoga bi do 2022./2025. Europa trebala imati dobro međusobno povezanu plinsku mrežu koja je otporna na poremećaje. Elektroenergetski projekti, među kojima i digitalizacija mreže te uvođenje pametnih tehnologija u mrežu, idućih će godina biti sve važniji za prekograničnu integraciju energije iz obnovljivih izvora.

Da bi se europsku elektroenergetsku mrežu pripremilo za energetske tranzicije, uz primjenu revidiranih pravila za tržišta električne energije, predloženih u Paketu za čistu energiju, nužne će biti i dodatne kontinuirane aktivnosti. Stoga se rad na potrebnim interkonekcijama mora ubrzati. Trenutačno nedovoljna povezanost regija poput Pirenejskog poluotoka prepreka je većem udjelu energije iz obnovljivih izvora i većem približavanju cijena. Isto vrijedi i za spor napredak u unapređivanju unutarnje mreže, primjerice između sjevera i juga Njemačke. Politička odlučnost da se uklone ta uska grla ne smije oslabjeti. Općenito govoreći, u scenariju s velikim udjelom energije iz obnovljivih izvora potrebe za ulaganjima u interkonekcijske vodove bit će više nego dvostruko veće.¹⁶

Rast udjela obnovljivih izvora u proizvodnji električne energije na 50 % do 2030. sve će jače poticati dekarbonizaciju sektora poput prometa, industrije i grijanja i hlađenja u kojima su dosad prevladavala fosilna goriva. Usto, pozornost se mora posvetiti unapređivanju mreža za prijenos i distribuciju električne energije, digitalizaciju mreža, primjenu pametnih tehnologija u mrežama, upotrebi novih infrastrukturnih rješenja, osobito za skladištenje električne energije, te utjecaju vlastite potrošnje.

Te zadaće moraju se u cijelosti obuhvatiti budućom infrastrukturnom politikom EU-a. Očekuje se da će do 2019. – 2020. biti još razrađenih projekata u tom području i ta je ambicija posve vidljiva u proračunu CEF-a usmjerenom na kraj razdoblja. Očekuje se i da će razrađeni elektroenergetski projekti dobiti financijska sredstva od Europske investicijske banke, među ostalim i u okviru EFSU-a. Treći popis projekata od zajedničkog interesa, donesen uz ovu Komunikaciju, važan je korak u toj promjeni smjera.

Premda su transeuropske mreže u sektorima prometa, energije i telekomunikacija uvelike međuovisne i među njima postoje prirodne sinergije, nužno ih je bolje iskoristiti. Primjerice, energetske mreže trebale bi brže prihvatiti digitalizaciju. Kibersigurnost je glavni prioritet u svim sektorima TEN-a (ali i izvan njih) i trebala bi biti sastavni dio svakog ulaganja koje se provodi u ta tri sektora. Za elektromobilnost bit će potrebna gusta mreža punionica uzduž autocesta i u gradovima. Velike luke mogle bi prerasti u čvorišta koja će pružati usluge aktivnostima za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na moru.

¹⁶ European Energy Industry Investments, studija za Odbor za industriju, istraživanje i energiju (ITRE), 2017., [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/595356/IPOL_STU\(2017\)595356_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/595356/IPOL_STU(2017)595356_EN.pdf).

3. Treći popis projekata od zajedničkog interesa više je usmjeren prema dugoročnim ciljevima EU-a

Na trećem popisu Unije nalaze se 173 projekta od zajedničkog interesa: 106 projekata u području prijenosa i skladištenja električne energije, četiri projekta za uvođenje pametnih mreža, 53 projekta u području plina, šest u području nafte i, prvi put, četiri projekta prekograničnih mreža za ugljikov dioksid. Popis je donesen na temelju jednoglasne podrške svih država članica, što je potvrda zajedničke političke volje.

U skladu s programom Unije za dekarbonizaciju projekti za interkonekcije za električnu energiju, skladišta električne energije i pametne mreže sve više dolaze u žarište politike o TEN-E-u.

3.1. Projekti od zajedničkog interesa u području električne energije i pametnih mreža radi povezivanja i unapređenja mreže u temelju energetske tranzicije

Odabrani projekti omogućit će integraciju energije iz obnovljivih izvora i njezin prijenos na velike udaljenosti uz istodobno zadržavanje velike sigurnosti opskrbe. Među njima je 15 projekata za skladištenje energije, uglavnom pumpnoakumulacijske hidroelektrane, ali i nekoliko s tehnologijom stlačenog zraka. Bolja međusobna povezanost, pametnije mreže i mogućnosti skladištenja omogućit će veću fleksibilnost, stabilnost mreže te lokalno i transregionalno upravljanje vršnim opterećenjima.

Elektroenergetski projekti od zajedničkog interesa pomoći će također ostalim državama članicama da ostvare cilj od 10 % interkonekcije do 2020. ili da mu se približe i pridonijeti ostvarenju novog interkonekcijskog cilja za 2030. Usto, pomoći će da se ostvare ciljevi koje su dogovorile skupine na visokoj razini, konkretno:

- u regiji BEMIP odabrani projekti omogućit će sinkronizaciju elektroenergetske mreže s mrežom EU-a;
- elektroenergetski projekti od zajedničkog interesa u zapadnoj Europi omogućit će i bolju povezanost Pirenejskog poluotoka s Francuskom i ostatkom Europe, što će olakšati veću integraciju obnovljivih izvora energije, te, prvi put, izravnu interkonekciju Irske i kontinentalne Europe (Keltski interkonekcijski vod);
- u regiji CESEC odabrani će projekti unaprijediti elektroenergetske mreže pa će se poboljšati interkonekcije, omogućiti učinkovite komercijalne transakcije, a države će moći iskoristavati svoje važne potencijale za energiju iz obnovljivih izvora;
- u sjevernomorskoj regiji naglasak je na pokretanju pučinske mreže kako bi se troškovno učinkovito iskoristio što veći potencijal za energiju iz obnovljivih izvora. Cilj je da se u razvoju zajedničke pučinske mreže udruže sredstva i financiranje.

Novi popis sadržava četiri projekta pametnih mreža. Projekt povezivanja Hrvatske i Slovenije poboljšat će otpornost mreža i omogućiti povećanje udjela energije iz obnovljivih izvora i upravljanje potrošnjom. Projekt povezivanja Češke i Slovačke povećat će otpornost mreža od prijenosa do distribucije. Preostalim dvama projektima povezivanja Austrije i Italije te Francuske i Njemačke nastoji se riješiti pitanje rada mreže u situaciji jače povezanosti sektora

pa zahvaćaju, primjerice, elektrifikaciju prometa, a francusko-njemački projekt i interakcije sa sektorom grijanja te veće sudjelovanje potrošača.

3.2. Plinski projekti od zajedničkog interesa usmjereni na preostale potrebe za sigurnom opskrbom

Europa se mora pobrinuti da se ključni plinski projekti provedu na vrijeme kako bi se prekinula energetska izolacija istočne baltičkomorske regije, povećala sigurnost opskrbe središnjeg i jugoistočnog dijela Europe te Pirenejski poluotok uključio u europsko tržište energije.

Pritom treba učinkovitije iskoristavati postojeću infrastrukturu, optimiranu na regionalnoj razini, i djelotvornije provoditi pravne i regulatorne mjere. Uz već utvrđene prioritete, potrebno je i oprezno pristupati novim ulaganjima kako bi se izbjegla prevelika ulaganja i rizik od neupotrebljive imovine koji bi dodatno opteretio potrošače. Treći popis projekata od zajedničkog interesa sa smanjenim brojem plinskih projekata sa 77 na 53 odražava takav pristup.

3.3. Prvi projekti od zajedničkog interesa za transport ugljika

Na Unijinu su popisu prvi put četiri projekta u području mreža za transport ugljikova dioksida. Lokacije su projekata u sjevernomorskoj regiji, a obuhvaćaju Belgiju, Njemačku, Nizozemsku, Ujedinjenu Kraljevinu i Norvešku. Osobito su važni za energetske intenzivne industrije jer su jedan od načina da dodatno smanje ugljični otisak.

4. Ostvarivanje ciljeva elektroenergetske interkonekcije za 2020. i 2030.

4.1. Cilj interkonekcije za 2020.

Ciljem od 10 % elektroenergetske interkonekcije osigurao se politički zamah za provedbu ključnih prekograničnih projekata. Provedbom projekata od zajedničkog interesa zadnjih su se godina povećale razine interkonekcije.

Tablica 2.: Razine interkonekcije država članica u 2017. i 2020.

Država	Razina interkonekcije u 2017.	Očekivana razina interkonekcije u 2020. ¹⁷
AT	15 %	32 %
BE	19 %	33 %
BG	7 %	18 %
CY	0 %	0 %
CZ	19 %	23 %
DE	9 %	13 %
DK	51 %	59 %
EE	63 %	76 %

¹⁷ Prema procjeni iz desetogodišnjeg plana razvoja mreže iz 2016. i paketa ENTSO-E-a Vizija 2020.

ES	6 %	6 %
FI	29 %	19 %
FR	9 %	12 %
UK	6 %	8 %
EL	11 %	15 %
HR	52 %	102 %
HU	58 %	98 %
IE ¹⁸	7 %	18 %
IT	8 %	10 %
LT	88 %	79 %
LU	109 %	185 %
LV	45 %	75 %
MT	24 %	24 %
NL	18 %	28 %
PL	4 %	8 %
PT	9 %	21 %
RO	7 %	15 %
SE	26 %	28 %
SI	84 %	132 %
SK	43 %	59 %

Do danas je već 17 država članica ostvarilo cilj od 10 % i iskorištava prednosti unapređenja trgovine i sniženja veleprodajnih cijena. Još sedam država članica – Bugarska, Njemačka, Francuska, Irska, Italija, Portugal i Rumunjska – na putu je da ostvari taj cilj do 2020., kad se završe projekti od zajedničkog interesa koji se trenutačno grade. Ipak, **potrebno je uložiti još veći trud u, ponajprije, integraciju Pirenejskog poluotoka (interkonekcijski vodovi između Portugala i Španjolske te Španjolske i Francuske), jugoistočne Europe te Poljske i Irske (Keltski interkonekcijski vod prema Francuskoj bit će prva veza Irske i kontinenta.)**

4.2. Cilj interkonekcije za 2030.

Pozivajući se na zaključke sa sjednica Europskog vijeća održanih u ožujku i lipnju 2014., u kojima je naglašena potreba da se osigura potpuno sudjelovanje svih država članica u unutarnjem tržištu energije, Europsko vijeće pozvalo je Komisiju u listopadu 2014. da „redovito izvješćuje Europsko vijeće o ispunjavanju cilja od 15 % do 2030. koji je predložila

¹⁸ Budući da Ujedinjena Kraljevina izlazi iz Europske unije, Irska će imati interkonekciju od 0 % do 2025., kad se očekuje dovršetak Keltskog interkonekcijskog voda između Irske i Francuske.

Komisija¹⁹. Oba cilja (za 2020. i za 2030.) ostvarit će se provedbom projekata od zajedničkog interesa”.

Komisija je stoga osnovala stručnu skupinu, sastavljenu od 15 vodećih stručnjaka iz cijele Europe, koja će davati preporuke za ostvarenje i operacionalizaciju cilja interkonekcije od 15 % do 2030. Izvješće o tome stručna skupina sastavila je u rujnu²⁰.

U izvješću su prepoznate teškoće koje nameću brze promjene u energetici. Preporučuje se da se potreba za povećanjem interkonekcijskog kapaciteta procijeni s pomoću drukčijih mjera i pragova kako bi se dobio precizniji uvid u to kako različite energetske realnosti država članica i različite uloge interkonekcijskih vodova podupiru dovršetak unutarnjeg tržišta energije, integraciju obnovljivih izvora energije i sigurnost opskrbe.

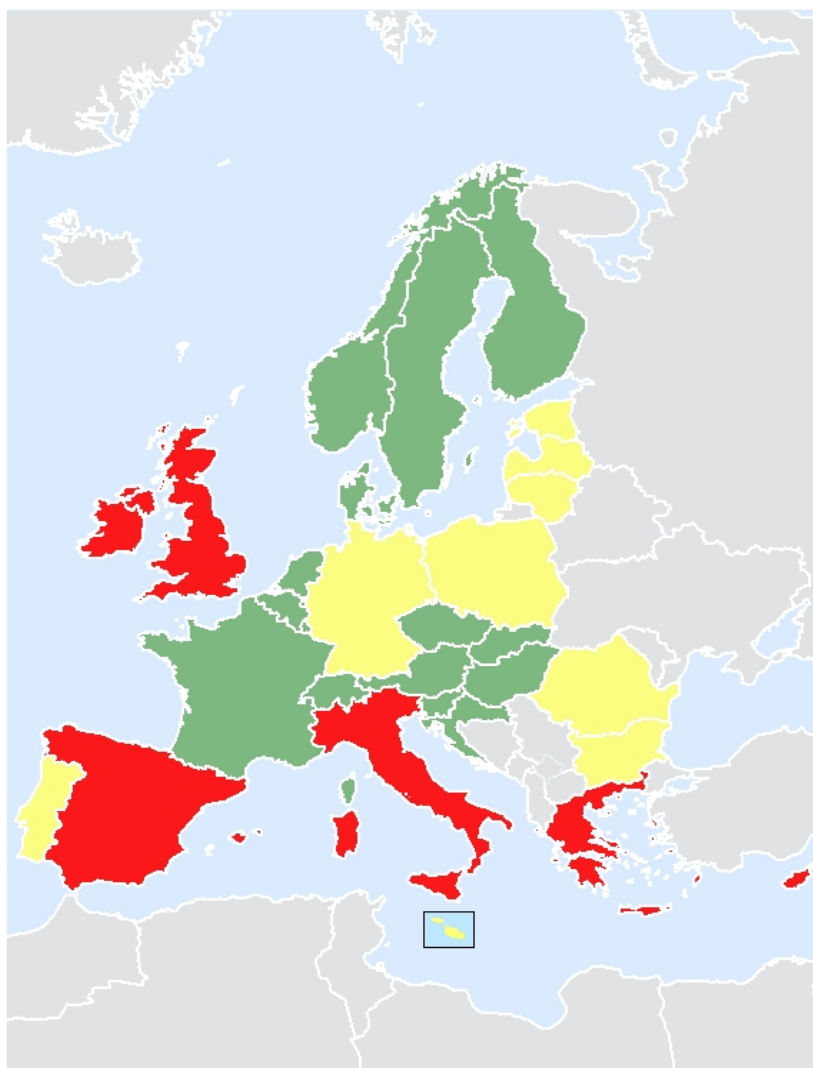
S obzirom na preporuke stručne skupine, Komisija predlaže da se cilj od 15 % interkonekcije operacionalizira s pomoću skupa dodatnih i specifičnijih pragova koji bi služili kao pokazatelji hitnosti potrebnih mjera i odražavali tri glavna cilja europske energetske politike: povećanje konkurentnosti integracijom tržišta, sigurnu opskrbu i ostvarenje klimatskih ciljeva povećanjem udjela energije iz obnovljivih izvora. Države članice, operatori prijenosnih sustava/promotori, regulatori i europske institucije trebali bi djelovati ako se prijeđe bilo koji od sljedećih triju pragova:

- unutarnje tržište koje dobro funkcionira svim bi Europljanima trebalo nuditi konkurentne cijene električne energije. Države članice trebale bi stoga nastojati **što više smanjiti razlike u veleprodajnim cijenama**. Dodatne interkonekcije trebale bi postati prioritet ako razlika u cijenama među državama članicama, regijama ili zonama trgovanja prijeđe **okvirni prag od 2 EUR/MWh** kako bi se osiguralo da svi potrošači imaju usporedivu korist od unutarnjeg tržišta. Što je razlika u cijenama veća, to je veća potreba za hitnim djelovanjem;
- svaka država članica trebala bi se kombinacijom domaćih kapaciteta i uvoza pobrinuti da se vršna potražnja može zadovoljiti u svim uvjetima. Zato bi zemlje u kojima je **nazivni prijenosni kapacitet interkonekcijskih vodova** niži od **30 % njihova vršnog opterećenja** trebale žurno razmotriti mogućnosti za dodatne interkonekcijske vodove;
- nedostatak izvoznog kapaciteta ne bi trebao ometati daljnju upotrebu obnovljivih izvora energije. Proizvodnju energije iz obnovljivih izvora u bilo kojoj državi članici trebalo bi optimalno upotrebljavati u cijeloj Europi. Zato bi zemlje u kojima je **nazivni prijenosni kapacitet interkonekcijskih vodova** niži od **30 % njihova instaliranog kapaciteta proizvodnje iz obnovljivih izvora** trebale žurno razmotriti mogućnosti za dodatne interkonekcijske vodove.

¹⁹ Vidjeti COM(2014) 330, u kojem Komisija predlaže „povećanje sadašnjeg cilja povezivanja s 10 % na 15 % do 2030., uzimajući u obzir troškovne aspekte i mogućnost komercijalne razmjene u relevantnim regijama”.

²⁰ Izvješće stručne skupine dostupno je na: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/projects-common-interest/electricity-interconnection-targets/expert-group-electricity-interconnection-targets>.

Stanje u državama članicama, Norveškoj i Švicarskoj s obzirom na tri praga

Zeleno: prelazi sva tri praga

Žuto: prelazi dva od tri praga

Crveno: prelazi jedan ili ni jedan prag.

Projekti potrebni da država članica ili regija prijeđe bilo koji od triju pragova trebali bi dobiti odgovarajuću prednost, među ostalim i okviru postupaka predviđenih u Uredbi o TEN-E-u. Za realizaciju tih projekata nužna je čvrsta predanost s obiju strana granice pa **Komisija poziva države članice da im u duhu solidarnosti i suradnje prioritet bude razvoj interkonekcija sa susjedima koji su ispod bilo kojeg od tih pragova.**

Budući da će te projekte pomno pratiti skupine na visokoj razini osnovane u okviru politike o TEN-E-u, dobit će političku podršku i njezine pogodnosti. Komisija poziva ENTSO-E da svake godine izmjeri razine elektroenergetske interkonekcije i o njima izvijesti Komisiju i ACER. To izvješće, u kojem bi trebalo uzeti u obzir nove, gore objašnjene pokazatelje za ostvarivanje ciljeva od 10 % i 15 %, trebalo bi uvrstiti u izvješće o stanju energetske unije i o njemu bi trebalo raspravljati unutar skupina na visokoj razini i koordinacijske skupine za električnu energiju te na godišnjem Forumu za energetska infrastrukturu u Kopenhagenu.

Komisija usto preporučuje državama članicama da pri izradi nacrtu integriranih nacionalnih energetske i klimatskih planova na temelju predložene uredbe o upravljanju energetskom unijom uzmu u obzir novi pristup i pragove za ostvarenje cilja od 15 % interkonekcije. To ponajprije podrazumijeva opis najvažnijih postojećih i planiranih politika i mjera za lakšu realizaciju hitnih interkonekcija, ali i savjetovanja sa susjednim državama članicama i drugim državama koje izraze zanimanje za te elemente u kontekstu regionalne suradnje. Novi pristup i pragove uzimat će u obzir i Komisija pri izradi preporuka za nacрте integriranih nacionalnih energetske i klimatskih planova.

Uz brzu izgradnju infrastrukturnih veza koje nedostaju, **najvažnije je bolje iskoristavati postojeće interkonekcijske vodove**. U tom kontekstu Komisija podsjeća kako je važno da sve države članice potpuno primjenjuju pravila unutarnjeg tržišta. Povrh toga, u prijedlozima za model tržišta u okviru Paketa za čistu energiju Komisija je predložila djelotvornija pravila kojima bi se osigurala raspoloživost većeg kapaciteta na postojećim interkonekcijama i povećanje poticaja mrežnim operatorima da naknade za zagušenja ulažu u nove vodove.

5. Zaključak

Uz brzo postizanje dogovora o unaprijeđenom regulatornom okviru predloženom u paketu Čista energija za sve Europljane, ključni uvjet uspješne energetske tranzicije i energetske sigurnosti ostaje i brz napredak u izgradnji i modernizaciji potrebne fizičke infrastrukture.

Europska unija ima djelotvornu politiku o energetskoj infrastrukturi koja je počela davati rezultate. Premda je napredak izgledan, većinu infrastrukturnih veza koje nedostaju tek treba završiti. Zbog toga treba održati i intenzivirati zalaganje na svim razinama, političkoj, tehničkoj i financijskoj.

Ostvarenje ciljeva od 10 % i 15 % elektroenergetske interkonekcije do 2020. i 2030., kako su prihvaćeni na Europskom vijeću, ostaju od presudne važnosti ako Europa želi iskoristiti sav potencijal obnovljivih izvora energije i pritom imati sigurnu opskrbu te biti konkurentna. U Komunikaciji iz 2015. govori se da su za uspjeh energetske tranzicije nužne dobro međusobno povezane i integrirane transeuropske mreže. U njoj se stoga predlažu novi pristup i skup pragova na temelju kojih bi države članice, regulatori i promotori razmatrali i gradili nove interkonekcije koje bi jače integrirale tržište te povećale sigurnost opskrbe i poduzimali mjere za novu infrastrukturu koja bi omogućila ostvarenje ciljanog udjela energije iz obnovljivih izvora do 2030.

To će također zahtijevati modernizaciju elektroenergetskih mreža uvođenjem digitalizacije i pametnih tehnologija, a to će pak omogućiti inteligentno povezivanje sektora. Idućih će godina to biti u središtu programa za TEN-E, a danas doneseni treći popis projekata od zajedničkog interesa važan je korak u tom smjeru.

Energetskom unijom i paketom Čista energija za sve Europljane dan je jasan poticaj bržoj izgradnji ključnih energetske mreža radi sigurnije opskrbe i lakšeg prelaska na čistu energiju.